

ارائه راهکارهای لازم در برابر چالشهای نظام بانکی کشور در تعامل با مقررات بانکداری بین الملل با استفاده از سیستم هوش تجاری (BI)

محمد بیگدلی^۱، اسماعیل باقرزاده زاوشتی^۲

M.bigdeli@bankmellat.ir - ۱

۲- کارشناس ارشد مدیریت اجرایی

esmailbagherzadeh@yahoo.com

چکیده

در این تحقیق ما به ارائه راهکارهای در برابر چالشهای نظام بانکی با استفاده از هوش تجاری میپردازیم. ما در این تحقیق با استفاده از روش کتابخانه ای به این نتیجه رسیدیم که با استفاده از هوش تجاری دغدغه های اصلی را شناسایی کردیم و نسبت به عملی کردن راهکارهای لازم نسبت به ارتقای سطح کیفی خدمات بانکداری در ایران و مقابله با دغدغه های سازمانی (بانکی) میپردازیم.

کلید واژه: چالشهای نظام بانکی، سیاست ارزی، بانکداری بین الملل، هوش تجاری

dataacademy.ir

مقدمه

حال به بخشهای از مشکلات نظام بانکی کشور در دو قالب مذکور پرداخته می شود:

بخش اول: مشکلات با منشأ بیرونی

۱. حل نشدن مساله برداشت مابه التفاوت ارزی از طریق مصوبه کمیته پنج نفره
۲. تضاد آشکار در قوانین پولی و بانکی و بانکداری بدون ربا (برای مثال ماده ۳۴ قانون پولی و بانکی با قانون بانکداری بدون ربا)
۳. واگذاری سهام شرکت های دولتی بابت مطالبات بانکها از دولت
۴. غیرجاری شدن تسهیلات پرداختی به شرکت های دولتی
۵. معاوضه تراکم با مطالبات پرداخت نشده از سوی نهادهایی نظیر شهرداری
۶. افزایش سرمایه دولت از طریق تجدید ارزیابی دارایی های ثابت
۷. باز بودن حساب های ارزی به خصوص در رابطه با ارزهای دلار و یورو
۸. بازپرداخت تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی به شرکت های دولتی از طریق تهاتر سهام و به وسیله سازمان خصوصی سازی

بخش دوم: مشکلات ناشی از عملکرد

- ۱) عدم رعایت نسبت‌های سرمایه‌گذاری (ادامه وضعیت بنگاهداری بانک‌ها و اریب بیش از حد از نسبت‌های قانونی یکی از چالش‌های اصلی نظام بانکی در چند سال اخیر است)
- ۲) عدم رعایت نسبت دارایی‌های ثابت به سرمایه بانک
- ۳) پرداخت تسهیلات به شرکت‌های تابعه بدون اخذ مجوز از کمیسیون اعتباری بانک مرکزی
- ۴) عدم شفافیت لازم در صورت‌های مالی و انطباق آن با صورت‌های مالی استاندارد به‌ویژه در مورد بانک‌های بورسی
- ۵) کمبود سرمایه (نباید بانک‌ها صرفاً از محل تجدید ارزیابی اقدام به افزایش سرمایه کنند). {۱}

حال به چالش‌های پیش روی نظام بانکی کشور میپردازیم.

اولین چالشی که نظام بانکی و سیاست‌گذاران پولی را با مشکل مواجه کرده است، افزایش سیالیت نقدینگی است. افزایش سیالیت نقدینگی به معنی افزایش سهم سپرده‌های با سررسید کوتاه در نقدینگی است. در شرایطی که مواجهه با بحران‌های مالی محتمل باشد، این عامل می‌تواند نگران‌کننده باشد.

دومین چالش که بارها بر آن تاکید شده و نسبت به آن هشدار داده شده است، سهم بالای پایه پولی در رشد نقدینگی است؛ همان عاملی که سعی بر مهار آن، نارضایتی تولیدگران را در پی داشت؛ چراکه بانک‌ها در مواجهه با معضل عدم بازگشت منابع، از اضافه برداشت منع شدند.

سومین چالش پیش روی نظام بانکی تاثیرپذیری شدید پایه پولی از عملکرد بودجه دولت و کافی نبودن اختیارات بانک مرکزی در کنترل تغییرات پایه پولی عنوان شده است.

چهارمین چالش اساسی بانک‌ها و سیاست‌گذاران پولی استمرار اضافه برداشت بانک‌هاست که نشان می‌دهد مشکل بانک‌های بدهکار، کسری منابع آنها نسبت به مصارف می‌باشد. بر این اساس تجدید نظر در نرخ‌های سود با هدف افزایش سرعت جذب منابع و کند کردن سرعت رشد مصارف در این شرایط ضروری اعلام شده است. به علاوه بانک مرکزی تصریح کرده علاوه بر جرایم مالی، ابزارهای تنبیهی غیرمالی را نیز برای ممانعت بانک‌ها به کار خواهد گرفت. {۲}

پنجمین چالش مدیریت دولتی می‌باشد که ساختار بانکداری کشور پس از انقلاب به ساختار کاملاً دولتی تغییر یافت. در این ساختار، دیدگاه غالب به بانک، یک دیدگاه از منظر بانک به عنوان یک بنگاه اقتصادی نبود، بلکه در این دیدگاه به بانک، به عنوان رافع تمامی مشکلات اقتصادی نگریسته می‌شد. دیدگاه عمومی مسؤولان مربوط در اقتصاد ایران - اعم از بانک مرکزی، شورای پول و اعتبار، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت صنایع، مسکن، کشاورزی و مجلس شورای اسلامی - بر این اساس استوار بود که بانک نه یک بنگاه اقتصادی بلکه یک نهاد مالی عظیم است که در اختیار دولت می‌باشد تا برنامه‌های حمایتی و

سیاست‌های مالی و حل مشکلات اقتصادی خود را از رهگذر آن‌ها اجرا کند. با ورود بانک‌های خصوصی به مجموعه‌ی سیستم بانکی هر چند این دیدگاه تا حدی تعدیل شد اما نگاه سیاست‌گذار اصلی بخش پولی یعنی بانک مرکزی تغییری نیافت، به طوری که در مواردی حتی ملاحظه می‌شود که بانک مرکزی از رقابت بانک‌ها در کاهش نرخ خدمات نیز ممانعت به عمل می‌آورد و مقرراتی از نوع سهام‌داری به بانک‌ها تحمیل می‌نماید. مشابه همین امور در وزارت امور اقتصادی و دارایی دیده می‌شود.

ششمین چالش ضعف فن‌آوری اطلاعات: شاید یکی از مهم‌ترین پیامدهای مدیریت دولتی در بانک‌ها را عدم توجه به رشد فن‌آوری اطلاعات در بانک‌ها دانست. بانک‌ها با ساختار سنتی و سیستم‌های سنتی و با توجه به ساختار دولتی و عدم رقابت از یک سو و بالا بودن هزینه‌های ارتقای تکنولوژی و ترس از برخورد با دستگاه‌های نظارتی در این گونه موارد از سوی دیگر و البته اندکی نیز به دلیل تحریم‌های تکنولوژیکی، در رشد فن‌آوری و تکنولوژی از کارنامه‌ی قابل قبولی برخوردار نیستند و یکی از دلایل اصلی عدم پیشرفت در فن‌آوری اطلاعات، نبود راهبرد مناسب در سطح ملی و در سطح بانک‌هاست. کمبود متخصص تدوین راهبرد فن‌آوری اطلاعات که هم به این حوزه، هم به حوزه‌ی تدوین استراتژی و هم به حوزه‌ی بانک‌داری آشنا باشد، مزید بر علت برای عدم تدوین استراتژی‌های مناسب در این حوزه شده است

هفتمین چالش **نظارت** میباشد، که بانک مرکزی وظیفه نظارت بر بانکها را دارد ووظایفی همچون

*حفظ ارزش داخلی و خارجی پول ملی کشور؛
dataacademy.ir

*انتشار اسکناس و ضرب سکه‌های فلزی رایج کشور؛

*تنظیم مقررات مربوط به معاملات ارزی و ریالی؛

*نظارت بر مقررات طلا و وضع مقررات مربوط به آن؛

*نظارت بر صدور و ورود ارز و پول رایج کشور؛

*تنظیم کننده‌ی نظام پولی و اعتباری کشور؛

*نظارت بر بانک‌ها و مؤسسه‌های اعتباری؛

*تنظیم حجم اعتبارات بانکی و ایجاد هماهنگی، متناسب با نیازهای پولی کشور؛

*نگهداری از حساب‌های تمامی وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های دولتی و وابسته به دولت؛

*نگهداری تمامی ذخایر ارزی و طلای کشور؛

مدیریت، حسابداری و اقتصاد دانش بنیان

سومین کنفرانس بین المللی
با تأکید بر اقتصاد مقاومتی

شهریور ماه ۱۳۹۶

با مجوز به شماره ۷۳۳۸۰۷۳۸/۲۸۰ از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

3rd International Conference on
Management, Accounting and Knowledge-based Economy with Emphasis on the Resistance Economy

*نماینده‌گی دولت در سازمان‌های مالی و بین المللی؛

*در اختیار داشتن تصدی تمام عملیات انتشار اوراق بهادار دولتی؛

*انعقاد موافقت نامه‌ی پرداخت و اجرای قراردادهای پولی، مالی، بازرگانی و ترانزیتی دولت و سایر کشورها {۳}

بانکداری بین المللی

از بانکداری خارجی (Foreign banking) در مواردی تحت عنوان بانکداری بین المللی دو (International banking) نیز نام برده می شود. بانکداری بین المللی یا خارجی شامل آن بخش از عملیات هر بانک می شود که بانک در بازار مالی با ارز انجام می دهد. به عبارت دیگر عملیات ارزی (Foreign exchange operations) یک بانک موضوع بانکداری بین المللی یا خارجی را تشکیل می دهد.

برای این که پولی در بازار بین المللی قابل معامله تلقی شود باید دارای ۲ شرط اساسی باشد:

شرط اول: قابلیت استفاده از آن پول در خارج از مرزهای کشور ناشر. مثل GBP

شرط دوم: پول مزبور به عنوان ارز ذخیره (Reserve currency) توسط بانک مرکزی و تجاری سایر کشورها نگهداری شود. {۴}

یکی از ابزارهای بانکداری بین المللی سیاست ارزی و مساله ارز است دولتها برای ایجاد تعادل خارجی از سیاست ارزی استفاده می کنند که بعنوان بخشی از مجموعه تدابیر سیاست های تعدیل اقتصادی، جهت بهبود در تراز پرداختهای کشور مطرح می باشد.

ضعف اقتصاد ایران در وابستگی به اقتصاد تک محصولی نفت راه حل تحریم نفتی را پیش پای غرب قرار می دهد. نفت که م ی تواندست ابزار فشار ما بر غرب باشد امروز ابزار فشار غرب بر اقتصاد ایران شده است. اقتصاد مقاومتی به دنبال یافتن راهی برای خروج از این وضعیت است. اقتصاد مقاومتی مختص زمان تحریم و جنگ نیست، بلکه یک چشم انداز بلندمدت پیش روی اقتصاد ایران است. اقتصاد مقاومتی به معنای ریاضت اقتصادی نیست، بلکه مفهوم شکوفایی اقتصاد و رفع مشکلات موجود در زیربخش های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بهبود سطح رفاه عموم مردم است {۵}

تجربه الگوی توسعه کشورهای توسعه یافته مانند ژاپن بیانگر این نکته مبرهن بود که راه فرار از جهان سوم به سوی توسعه، دوری از پراکنده کاری و تمرکز کاری و کوتاه کردن بروکراسی و موانع اجرا شدن امور است. به عنوان راه حلی قطعی و جلوگیری از اخذ تصمیمات نامتجانس و تسهیل پششبرد اهداف توسعه پیشنهاد

می شود سازمان توسعه تجارت و سازمان سرمایه گذاری با تدوین خط مشی های یکسان و اتحاد سازمانی به سمت تمرکز و کوتاه کردن امور برود.

• تعامل و همکاری اتاق بازرگانی ایران با بورس اوراق بهادار تهران جهت جذب سرمایه گذاری خارجی

اتاق می تواند با تدوین استراتژی بازاریابی منسجم بورس تهران را در عرصه های بین المللی معرفی کند و در برنامه ها، نمایشگاه ها و نشست های بین المللی خود به معرفی بازار جذاب بورس تهران بپردازد.

اهمیت رایزنان تجاری در بازارهای هدف

اعزام وابسته تجاری یا رایزن بازرگانی از بخش خصوصی جهت تعامل سفارتخانه ها و نمایندگی های دولتی در کشورها با بخش خصوصی، یکی از مهم ترین فعالیت ها در پساتحریم است. در بسیاری از کشورها از جمله اتریش، رایزن های بازرگانی یا وابستگان تجاری سفارتخانه های خود را از بخش خصوصی اعزام می کنند. حضور نماینده بخش خصوصی در سفارتخانه ها و فعالیت زیر نظر سفیر محاسن بسیاری دارد. از جمله این مزایا و محاسن استفاده بهینه از ظرفیت و توانمندی فعالان اقتصادی در بخش خصوصی دو کشور است. {۶}

dataacademy.ir

عوامل موثر بر سیاست ارزی: الف) بانک مرکزی ب) دولت

مولفه های تاثیر گذار در بانک مرکزی عبارتند از: ۱- یکسان سازی نرخ ارز ۲- کنترل نوسانات ارز ۳- تراز پرداخت ارزی

یکسان سازی نرخ ارز.

یکسان سازی نرخ ارز بدین مفهوم است که نرخ واحد برای تخصیص ارز بین کلیه بخشهای اقتصاد اعم از تولیدی مصرفی، خدماتی و غیره اعمال شود. در واقع یکسان سازی نرخ ارز تلاشی در جهت رفع اختلالات ناشی از اعمال نرخهای چندگانه ارزی است. همانطور که چنین سیستم هایی، اگر چه در طی شش تا نه ماه اول بحران « . اکنل، کیگل ۱ تذکر دادند بسیار مؤثر هستند، ولی درجه محدودیت ۲ قیمت بعد از آن بطور معنی داری کاهش می یابد و تفکیک کامل دو بازار ارز خارجی مشکل شده و نرخ موازی در تعیین قیمتها مهمتر می شود.

بطور کلی اختلال ها از دو منبع زیر ناشی می شود:

۱. اختلالها در تخصیص مناسب ارز خارجی به علت مقررات ارزی و محدودیت ارزی است که موجب نرخهای چند گانه و بازار، چند پارچه ۳ م میشود.

۲. اختلا لها در قیمت‌های نسبی به علت یارانه ها و مالیاتها است که بطور ضمنی در سیستم نرخ ارز چندگانه وجود دارد. {۷}

معایب نظام چند نرخى ارز:

۱. آثار نامطلوب بر تخصیص بهینه منابع و ایجاد الگوهای ناکارآمد تولید و مصرف
۲. فعالیت های سوداگرانه ارزی و افزایش رانت خواری و فساد مالی ناشی از تخصیص اداری ارز
۳. نیاز به وضع مجموعه مقررات ارزی خاص خود و افزایش بوروکراسی
۴. شکل گیری انتظارات در مورد کاهش بیشتر ارزش پول ملی از جانب بخش خصوصی که منجر به تسریع واردات و تعویق صادرات می شود
۵. ایجاد شرایط نابرابر رقابتی در اقتصاد در بخش های خصوصی و دولتی

استراتژی خروج از نظام چند نرخى ارز:

- گام های پیشنهادی برای یکسان سازی آتی نرخ ارز
- الف: تداوم سیاست پولی انقباضی جهت تحقق تورم یک رقمی
- ب: تداوم انضباط مالی و سازگاری با سیاست های پولی، ارزی، و بازرگانی
- ج: رعایت توالی سیاست های اقتصادی
- د: ایجاد بستر قانونی لازم جهت گذار به نظام ارزی جدید از جمله استقلال عملیاتی بانک مرکزی، ساده سازی مقررات ارزی، ایجاد تورهای تامین اجتماعی برای اقشار آسیب پذیر، و پوشش مابه التفاوت ریالی بانک ها ناشی از تغییر پایه ارزی
- ه: تسریع در جابجایی اقلام وارداتی مشمول نرخ ارز مبادله ای به نرخ ارز بازار آزاد و تکمیل گام های فوق با:
- و: فعال سازی نظام شناور مدیریت شده ارز
- ز: احیای بازار بین بانکی ارز و زیرساخت های مورد نیاز آن {۸}

تاریخچه تحولات ارزی در ایران طی چهار دهه گذشته دهه ۱۳۵۰

- الف: تثبیت کامل نرخ برابری ریال به دلار تا بهمن ۱۳۵۳
- ب: نرخ نسبتاً ثابت برابری ریال به دلار و انجام تغییرات نوبه ای در این نرخ با توجه به

سومین کنفرانس بین المللی مدیریت، حسابداری و اقتصاد دانش بنیان

با تأکید بر اقتصاد مقاومتی

شهریور ماه ۱۳۹۶

با مجوز به شماره ۷۳۳۸۰۷۳۸/۲۸۰۱۶ از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

3rd International Conference on Management, Accounting and Knowledge-based Economy with Emphasis on the Resistance Economy

برابری روزانه اس دی آر به ریال تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی

ج: تداوم نرخ نسبتاً ثابت برابری ریال به دلار و پیدایش نرخ های دیگری چون نرخ

ترجیحی و نرخ خدماتی در فاصله بهمن ۱۳۵۷ تا خرداد ۱۳۵۹

د: قطع رابطه ثابت دلار به ریال و تثبیت نرخ برابری اس دی آر به ریال در نرخ یک اس دی آر معادل ۹۲,۳ ریال از خرداد ۱۳۵۹

دهه ۱۳۶۰

تداوم نظام چند نرخي ارز با پیدایش نرخ هایی چون نرخ دولتی، رقابتی، خدماتی (مسافری)، و بازار سیاه

دهه ۱۳۷۰

الف: کاهش تعدد نرخ های ارز قبل از یکسان سازی سال ۱۳۷۲

ب: یکسان سازی نرخ ارز در سال ۱۳۷۲ با پذیرش نرخ بازار آزاد به عنوان نرخ رسمی و متعاقباً تثبیت نرخ برابری یک دلار در سطح ۱۷۵۰ ریال

ج: بازگشت به نظام چند نرخي ارز با اعلام اولین نرخ صادراتی دلار در اردیبهشت ۱۳۷۳

در سطح ۲۵۹۰ ریال و نهایتاً تثبیت این نرخ در سطح ۳۰۰۰ ریال در اردیبهشت ۱۳۷۴

د: تداوم نظام چند نرخي با صدور واریزنامه از فروردین ۱۳۷۵ و فراهم نمودن امکان فروش واریز نامه در بازار بورس از خرداد ۱۳۷۶ تا پایان ۱۳۷۸

ه: ادغام دو نرخ صادراتی و واریز نامه و اعلام نرخي موسوم به نرخ گواهی سپرده و فراهم نمودن امکان معامله ارز در این نرخ در بازار بورس طی سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰

و: پیدایش و همزمانی نرخ دیگری موسوم به نرخ توافقی طی سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳

دهه ۱۳۸۰

تجربه دوم یکسان سازی نرخ ارز در فروردین ۱۳۸۱ پس از بسترسازی های لازم و تداوم نظام تک نرخي ارز به مدت یک دهه

دهه ۱۳۹۰

بازگشت مجدد به نظام چند نرخي ارز شامل نرخ های دولتی، مبادله ای، و بازار آزاد علل ناکامی یکسان سازی نرخ ارز:

۱. فقدان بستر و شرایط کلان اقتصادی مناسب برای اجرای سیاست یکسان سازی

۲. عدم هماهنگی لازم در اعمال سیاست ها در بخش های گوناگون

۳. عدم توجه به ترتیب و توالی سیاست های اقتصادی

۴. سیاست مالی انبساطی

۵. کسری تراز پرداخت ها قبل از یکسان سازی

۶. کاهش شدید درآمد های نفتی و عدم پیش بینی نحوه مقابله با بروز احتمالی شوک

های قیمتی منفی در بازار نفت

۷. دشواری بدهی های تسویه نشده خارجی که سررسید شده بودند

۸. کافی نبودن ذخایر ارزی

۹. عدم وجود یک بازار متشکل و رسمی با تجربه و آماده

رمز یکسان سازی نرخ ارز

الف: اتخاذ سیاست پولی انقباضی و کاهش تورم

ب: انضباط مالی و کاهش کسری بودجه از جمله ایجاد ردیف بودجه

ای تحت عنوان مابه التفاوت نرخ ارز کالاهای یارانه ای

ج: فقدان کسری تراز پرداخت ها

د: ایجاد بسترهای قانونی لازم از جمله ساده سازی مقررات ارزی

ه: کاهش بدهی های خارجی و اصلاح مدیریت آن

و: انباشت ذخایر ارزی و بهبود مدیریت آن

ز: ایجاد حساب ذخیره ارزی، تامین ریالی مابه التفاوت نرخ ارز تعهدات ارزی

کوتاه مدت سررسید شده از محل این حساب، و خنثی کردن آثار بالقوه

انبساطی افزایش دارایی های خارجی بانک مرکزی با کاهش مشابه در بدهی های دولت به بانک مرکزی

ح: جابجایی تدریجی اقلام وارداتی مشمول نرخ ارز دولتی به نرخ ارز بازار آزاد

ط: اتخاذ نظام شناور مدیریت شده ارز

ی: ایجاد بازار بین بانکی ارز پس از تشکیل کمیته های ششگانه شامل ۱ کمیته راهبردی ۲- کمیته تدوین مقررات ارزی ۳- کمیته نظارت و تدوین دستورالعمل های حسابداری ۴- کمیته طراحی و پیاده سازی نظام تسویه و پرداخت ۵- کمیته آموزش و ۶- کمیته تدارکات و تجهیزات. {۹}

-کنترل نوسانات ارزی

با حذف نرخ مبادله ثابت بر حسب دلار در دهه ۱۹۷۰ نظام ارز شناور که نوسانات نرخ ارز بالاتری را به همراه داشت توسط کشورها به اجرا در آمد سطح بالای نوسانات نرخ ارز عدم اطمینان بیشتری را برای بنگاههای اقتصادی و بازار مالی به ارمغان می آورد. نوسانات نرخ ارز بی ثباتی بازارهای مالی میتواند تاثیر نامساعدی نیز بر ثبات بانکها داشته باشد. زیرا تاثیر نوسانات نرخ ارز با تاکتیکهای مدیریت ریسک قابل حذف نیست، بلکه موسسات بانکی تنها میتواند ریسک تغییرات نرخ ارز را با بکار بردن فعالیتهای خارج ترانزنامه و بکارگیری تکنیکهای مدیریت ریسک موثر تا حدی کاهش یابند. {۱۰}

در کشورهای در حال توسعه مانند ایران بررسی میزان اثر گذاری ریسک نوسانات نرخ ارز بر شرکتهای مختلف با مسائل اساسی بشمار میآید. دلیل این حساسیت آن است که اولاً، نرخ ارز در بسیاری از کشورهای در حال توسعه بسیار پر نوسان است، بنابراین جریانهای نقدی شرکتهای مختلف با عدم قطعیت بیشتری همراه است. امکان اجرای مصون سازی به سبب هزینه های بالای آن و سایر دشواریها وجود ندارد. ثانياً، بسیاری از شرکتهای در کشورهای در حال توسعه بر روی بازارهای خارجی بعنوان منبع اصلی کسب درآمد تمرکز دارند، در پی این مسئله تغییرات نرخ ارز تاثیرات عمیقی بر صنایع مختلف در کشورهای در حال توسعه دارند. {۱۱}

نوسانهای نرخ ارز در یک کشور نشان دهنده عملکرد اقتصاد آن کشور است. بر اساس ادبیات اقتصادی، نرخ ارز یکی از متغیرهای اقتصادی در سیاست گذاری است بطوریکه برخی از اقتصاددانان بخصوص در کشورهای در حال توسعه، از آن به عنوان لنگر اسمی یاد می کنند. خنثی بودن اثر تغییر نرخ ارز بر تولید، زمانی بوجود می آید که تغییرات تقاضای کل - عرضه کل برابر شده و اثر یکدیگر را بر تولید خنثی نمایند نرخ واقعی ارز به عنوان معیار ارزش برابری پول ملی یک کشور در برابر پول کشورهای دیگر بیانگر وضعیت اقتصادی کشور در صحنه داخلی و خارجی، همچنین رقابت پذیری یک کشور در بازارهای جهانی است. اتخاذ سیاست های مناسب برای نرخ ارز در کشورهای در حال توسعه همواره بحث برانگیز بوده است. دولت ها اغلب برای ایجاد تعادل خارجی از ابزارهای مداخلات ارزی استفاده می کنند که به عنوان بخشی از مجموعه تدابیر اقتصادی دولت، جهت بهبود در وضعیت تراز پرداخت های کشور مطرح می باشند که نرخ ارز و نوسانات نرخ آن در عملکرد اقتصادی تأثیر گذار است. {۱۲}

نوسانات نرخ ارز قادر است از کانالها و مکانیزمهای مختلف عرضه و تقاضای اقتصاد را تحت تاثیر قرار دهد. افزایش نرخ ارز باعث کاهش قیمتتهای داخلی در مقایسه با قیمتتهای خارجی شده و از این طریق باعث کاهش افزایش توان رقابت پذیری داخلی و پتانسیل صادرات میشود. همچنین با گران شدن قیمت کالاها و خدمات خارجی باعث افزایش تقاضا در داخل و در نهایت افزایش طرف تقاضا میشود و از طرفی دیگر، با افزایش نرخ ارز قیمت مواد اولیه، کالاهای واسطه ی و سرمایه ی و در نتیجه تولید در داخل بالا رفته و از این طریق سطح نسبی قیمت ها افزایش یابد. {۱۳}

تجربیات حاصل از شوک های غیر قابل پیش بینی نرخ ارز، اهمیت پیش بینی های واحدهای اقتصادی را در طراحی سیاست های نرخ ارز مناسب حائز اهمیت نموده است. نوسانات نرخ ارز بسیاری از متغیرهای اقتصادی را تحت تأثیر قرار می دهد. با تغییر نرخ ارز هزینه واردات و درآمدهای صادراتی کشور تغییر می کند و از این طریق تولید، بیکاری، درآمد، تورم و تراز تجاری متأثر خواهند شد. نوسانات پیش بینی نشده نرخ ارز، تقاضا را از طریق صادرات، واردات و تقاضای پول و عرضه را از

طریق واردات مواد واسطه ای تحت تأثیر قرار می دهد. از این رو در بررسی های نظری مطالعات اخیر به دو شوک قابل پیش بینی و غیر قابل پیش بینی توجه ویژه شده است. در مقاله حاضر نیز این نوسانات مد نظر قرار می گیرد. {۱۴}

تراز پرداخت:

امروزه تنظیم تراز پرداخت ها در همه کشورها متداول است. در ایران این جدول برای نخستین بار در سال ۱۳۲۵ خورشیدی توسط بانک ملی ایران تهیه شد، ولی چندی بعد یعنی در سال ۱۳۳۹ با تاسیس بانک مرکزی ایران وظیفه تنظیم تراز پرداخت ها به این بانک محول شد. از آن زمان تاکنون بانک مرکزی هر سال بر اساس راهنمای صندوق بین المللی پول، جدول تراز پرداخت های کشور را تنظیم و منتشر می کند. این جدول شامل همه مبادلات اقتصادی ایران با خارج، یعنی معاملات پایاپای و معاملات مبتنی بر ارزهای مختلف و پول رایج کشور، می گردد. آمار مربوط به کالاها به استثنای نفت، مبتنی بر آمار گمرکات است و ارقام مربوط به خدمات و حساب های سرمایه ای از اسناد ارزی و سایر منابع استخراج می شود. جذب ارز به داخل کشور که از محل صادرات کالاها و خدمات به خارج یا ورود سرمایه به داخل کشور انجام می گیرد با ارقام مثبت نشان داده شده است، و در مقابل خروج ارز از کشور که در اثر واردات کالاها و خدمات یا انتقال سرمایه به خارج به وجود می آید با ارقام منفی مشخص میشود و برای تصحیح عدم تعادل تراز پرداخت ها راه های گوناگونی وجود دارد. هرگاه نابرابری تراز پرداخت ها موقتی باشد، اخذ وام از کشورهای خارجی یا سازمانهای بین المللی را می توان یک راه حل کوتاه مدت به شمار آورد. به منظور تأثیر گذاری سریع بر موازنه تجاری مرئی می توان از تعرفه های وارداتی، سهمیه های وارداتی، سپرده وارداتی، تشویق های صادراتی استفاده کرد، لیکن اتخاذ چنین سیاست هایی همواره تابع مقررات گات (موافقتنامه عمومی تعرفه ها و تجارت) خواهد بود. کنترل ارز و خرید و فروش آن نیز از جمله اقداماتی است که از طریق تعدیل سطح تقاضای کل در اقتصاد داخلی، برای خنثی کردن فشارهای وارده بر موازنه پرداخت ها به کار گرفته می شود. تعیین نرخ برابری ارز (کاهش ارزش پول کشور) از سیاست های متداولی است که از سوی بسیاری از کشورها، برای فائق آمدن بر کسری های مزمن تراز پرداخت ها به اجرا در آمده است. این روش در نظام نرخ های ارز ثابت، که از پیمان برتن وودز در سال ۱۹۴۴ تا ۱۹۷۱ ادامه یافت، به عنوان آخرین چاره بلند مدت به کار گرفته می شد. {۱۵}

در حساب تراز پرداخت های یک کشور، پرداخت ها و دریافت های ساکنان آن کشور در جریان مبادله با ساکنان دیگر کشورها ثبت می شوند. در صورتی که تمامی مبادلات کشورها در نظر گرفته شوند، آن گاه پرداخت های هر کشور با دریافت های آن برابر است. هر گونه نابرابری میان این دو نشانگر آن است که یکی از کشورها، در کشورهای دیگر دارایی هایی کسب کرده است. به عنوان مثال، در صورتی که آمریکایی ها از ژاپن خودرو خریده و هیچ مبادله دیگری با این کشور نداشته باشند، آن گاه ژاپنی ها صاحب مقادیری دلار خواهند شد که آنها را به شکل سپرده های بانکی یا دیگر انواع سرمایه گذاری در آمریکا نگهداری خواهند کرد. پرداخت هایی که آمریکایی ها بابت خرید اتومبیل به ژاپنی ها صورت می دهند، با رقمی که ژاپنی ها بابت کسب دارایی به افراد و موسسات آمریکایی از جمله بانک های این کشور به صورت دلاری می پردازند، متوازن می شوند. به عبارت دیگر، ژاپن، به آمریکا اتومبیل می فروشد و آمریکا، در مقابل، دلار یا دارایی های معادل دلار -dollar (denominated) assets، از قبیل اوراق قرضه خزانه یا ساختمان های اداری در نیویورک را به ژاپن می فروشد. اگرچه کل پرداخت ها و دریافت ها، لزوماً برابر خواهند بود، اما در اجزای تراز پرداخت ها نابرابری هایی به شکل اضافه پرداخت یا اضافه دریافت که کسری یا مازاد نامیده می شوند، وجود خواهد داشت. در واقع ممکن است در هر یک از موارد زیر کسری یا مازاد به وجود بیاید: مبادلات تجاری (کالاها)، مبادله خدمات، درآمد حاصل از سرمایه گذاری های خارجی، پرداخت های یکطرفه (کمک های خارجی)، سرمایه گذاری خصوصی، جریان طلا و پول میان بانک های مرکزی و خزانه داری ها یا هر ترکیبی از این مبادلات یا دیگر مبادله های بین المللی. این گفته که یک کشور در «تراز پرداخت ها»ی خود کسری یا مازاد دارد، به

بخش خاصی از مبادلات اشاره دارد. همان گونه که جدول یک نشان می دهد، آمریکا در سال ۲۰۰۴، کسری ۶۶۵/۴ میلیارد دلاری در بخش کالاها داشت، اما از مازادی برابر با ۴۸/۸ میلیارد دلار در بخش خدمات برخوردار بود. {۱۶}

بحران ارزی ناشی از موازنه تراز پرداخت ارز در سالهای ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

موازنه پرداخت ها میلیون دلار است

نوع حسابها	۱۳۹۰	۱۳۹۱	درصد تغییر
حساب جاری	۵۹۸۷۸	۲۶۲۷۱	-۵۶/۰۵
حساب کالا	۶۷۷۸۹	۳۰۹۷۵	-۵۴/۳۱
صادرات نفتی	۱۱۸۸۶۱	۶۸۱۳۵	-۴۲/۶۸
خالص حساب سرمایه	-۱۷۲۱۴	-۹۸۳۵	۴۲/۸۷

طبق جدول نشان داده شده حسابهای جاری و کالا و صادرات نفتی در سال ۹۱ رشد منفی چشمگیری را تجربه کرده است {۱۷}

عامل این است که به علت وجود تحریم ها و کاهش صادرات نفتی رشد منفی داشتیم.

dataacademy.ir

دولت: سیاست گذاری ارز در اقتصاد ایران همواره یکی از چالشهای عمده سیاست گذاران اقتصاد کشور بوده و در همه دورهها در محافل آکادمیک و سیاستگذاری اقتصاد ایران مباحث چالش برانگیزی بوده است

مولفه های تاثیر گذار دولت بر سیاستهای ارزی

۱- تجارت خارجه :

تجارت میتواند به عنوان موتور برای رشد اقتصادی تلقی گردد، با وجود این که اهمیت سیاستهای ارزی و تجاری بر همگان مشخص است اما چگونگی تاثیر این سیاستها بر متغیرهای اقتصادی بسیار پیچیده بود و احتیاج به مطالعات دقیق و جدی دارد که با تغییر و تحول در نظریات تجارت بین المللی و سیاستهای ارزی و تجاری مرتبط با آن این احتیاج بیشتر حس میشود. {۱۸}

تجارت خارجی هر کشور یکی از بخشهای عمده اقتصاد آن جامعه محسوب میشود بطوریکه برخی رشد تجاری را بعنوان موتور رشد اقتصاد معرفی میکنند و در این میان استراتژی "توسعه صادرات" بعنوان یکی از راهبردهای رشد اقتصادی توسط برخی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در پیش گرفته است تجارت خارجه یکی از سیاستهای اقتصادی ، پولی و ارزی هر کشور است {۱۹}

ایران و چشم انداز مناسب مالی با خارج: ارتباط ایران با ظهور و توسعه بازارهای پولی و سرمایه ی در جهان و نقش آن ترتیبات مالی و تجاری آینده منطقه خلیج فارس حنر اهمیت است ، مذاکرات تجاری ما با اتحادیه اروپا در مقیاس وسیع تر در چار چوبهایی توافقنامه هایی که جنبه های عملی تجارت را در برداشته باشند به طرز وسیعی تحت الشعاع بازارهای پولی و سرمایه باشند. {۲۰}

در طی نشتی که میان دکتر ابوطالب بدری معاون سازمان توسعه تجارت ایران، فرشچی مدیر کل آسیا و اقیانوسیه اتاق بازرگانی ، شیرغلامی مدیر کل اداره اقتصاد وزارت امور خارجه و دکتر میرقاسم مومنی مدیر موسسه پژوهشی و مطالعات چشم انداز ابرار نوین حضور داشتند. مسئله مهمی بررسی شرایط اقتصادی کشور و سناریوسازی در شرایط پساتحریم است. بررسی تاثیر شرایط پساتحریم بر سیاست های کلان اقتصادی کشور، تعیین اولویت های روابط اقتصادی خارجی کشور در شرایط کنونی مانند الحاق به سازمان تجارت جهانی، توجه به رویکرد شرکای خارجی و علاقمند به کار، توجه به رویکرد فناوری محور و سرمایه محور با شرکا، از مهمترین مواردی هستند که باید به آنها توجه ویژه مبذول شود. به علاوه باید توجه داشت که هرگونه مذاکرات سیاسی با کشورهای دیگر در نهایت باید به انتقال فناوری و سرمایه گذاری مشترک خارجی و سرانجام تقویت بخش تولید در کشور بیانجامد. {۲۱}

بازار آزاداری

بازار ارز (FOREIGN EX CHANGE MARKET) یا به اختصار فارکس بازاری است که در آن عرضه کنندگان ، دیلرها و تقاضا کنندگان به خرید و فروش ارز میپردازند. بازار ارز را نباید در حکم مکان یا محلی تلقی کنیم بلکه آن را باید در حکم مکانیسمی دانست که خریداران و فروشندگان ارز را برای انجام معامله ارزی به یکدیگر نزدیک میکنند.

عرضه کنندگان ارز بازار عبارتند از صادر کنندگان کالا ها ، شرکتهای حمل و نقل دریایی و هوایی وزمینی، سفارتخانه ها و کنسول گریها ،... هستند و در مقابل تقاضا کنندگان ارز عبارتند از وارد کنندگان کالا ، شرکتهای حمل و نقل ، بیماران ، تجار و توریستهای عازم خارج از کشور و غیره میباشند. وظیفه و کار اصلی بازار ارز تبدیل ارز و انتقال قدرت خرید از کشوری به کشور دیگر میباشد. {۲۲}

عملیات در بازار ارز عبارتند از: ۱- آربیتراژ ارز ۲- آربیتراژ بهره ۳- هجینگ ارز ۴- آربیتراژ بهره با پوشش ۵- سوادگری ارز ۶- سوآپ

۱) آربیتراژ ارز: آربیتراژ یعنی خرید ارز آنجا که ارز آنتر است و فروش همان زمان در جایی که گرانتر است. عاملان ارزی با عمل آربیتراژ نرخ ارز را در مکانهای مختلف یکسان مینمایند. در واقع با عمل آربیتراژ میتوان از بازار جهانی ارز صحبت نمود. آربیتراژ زمانی سودآور است که تفاوت مکانی نرخ ارز از هزینه نقل و انتقال ارز بیشتر باشد.

۲) آربیتراژ بهره: عبارتست از انتقال وجوه نقد از یک مرکز پولی به پولی دیگر برای کسب سود از نرخ بهره بالاتر. بدیهی است تا زمانی که تفاوت تفاوت نرخ بهره بین دو بازار پولی وجود دارد انگیزه برای انجام عملیات ارزی با نام آربیتراژ بهره وجود خواهد داشت.

۳) هجینگ ارز (Hedging): یا ارز تامینی در بازار سلف ارز انجام میشود. عاملان ارز در بازار سلف ارز به نرخ سلف اقدام به معامله ارزی مینمایند. هجینگ ارز بیشتر توسط بازرگانان صادر کننده و وارد کننده مورد استفاده قرار میگیرند.

۴) آربتراژ بهره با پوشش: عبارتست از انتقال وجوه نقد از یک بازار پولی و یک پول به بازار پولی و پول دیگر به قصد انتفاع از بهره بیشتر در بازار اخیر الذکر

۵) سوداگری ارز: به سوداگری ارز (Speculation) سفته بازی ارزی نیز گفته میشود. سوداگر ارز همان هیجینگ ارز میباشد با این تفاوت که سوداگر ارز بیشتر به قصد انتفاع اقدام به معامله ارزی در بازار سلف ارز مینماید ولی هیجینگ کننده به قصد پوشش از نوسانات نرخ ارز اقدام به معامله ارزی مینماید سوداگر ارز خطر نوسانات نرخ ارز را میپذیرد تا سودی نصیب خود سازد.

۶) سوآپ (Swap) عبارتست از خرید نقدی ارز و فروش همان ارز در بازار سلف ارز یا بالعکس. با سوآپ ارز خطر تغییرات نرخ ارز از بین میرود بعبارت دیگر سوآپ ارز موجب بیمه معاملات ارزی میشود. سوآپ ارز اصولاً بین بانکهای مرکزی کشورها طبق قرارداد قبلی انجام میشود. (فراهانی، ۱۳۸۵)

شناخت عوامل تاثیر گذار در بازار ارز می تواند به تصمیم گیری صحیح در مورد زمان سرمایه گذاری در بازار ارز در پسا تحریم و اینکه اصولاً این بازار در چه شرایطی پتانسیل سرمایه گذاری داشته باشد می تواند کمک کند. ضمن اینکه توجه داشته باشید توضیح عوامل موثر زیر را به عنوان پیش بینی بازار ارز تلقی نکنید.

۱- تقاضای ارز: در حال حاضر تقاضای ارز در بازار ایران ناشی از دو منبع است؛ ۱- تقاضا برای واردات کالا ۲- تقاضای سفته بازی (یا نگهداری ارز به منظور حفظ ارزش پول). مشخص می گویم در حال حاضر، چون بند از یکسان سازی نرخ ارز در سال ۸۰ تا شهریورماه ۸۹ تقریباً تقاضای سفته بازی به علت ثبات نرخ و پایین بودن بازده سفته بازی ارز نسبت به سایر بازارها در حد صفر بود.

۲- عرضه ارز: ارز مورد نیاز در بازار ایران هم از دو منبع حاصل می شود؛ ۱- ارزی که از فروش نفت در اختیار بانک مرکزی قرار می گیرد و بانک مرکزی آن را در اختیار بانکها قرار می دهد تا صرف واردات کالا شود (ارز بازارگانی). با حذف ارز مرجع الان این ارز با نرخ حدود ۲۵۰۰ تومان در اختیار واردکننده ها قرار می گیرد. ۲- ارزی که صادرکننده ها از صادرات به دست می آورند که قبلاً بیشتر ناشی از صادرات پسته و فرش و... بود و الان ناشی از صادرات مواد و سنگ های معدنی و محصولات پتروشیمی است. در صورتی که صادرکننده ها تصمیم به واردات متقابل نداشته باشند، این ارز را به صرافی ها می فروشند. نرخ این ارز در بازار آزاد تعیین می شود. (البته دولت هم بسته به بودجه ای که نیاز داشته باشد، حجم مشخصی از ارز را با این نرخ در بازار آزاد عرضه می کند)

۳- واردات و تقاضای بازار آزاد: تا شهریور ۸۹ نرخ ارز بازار با نرخ ارز بانکها، تقریباً برابر و گهگاهی حتی پایین تر بود. به همین علت واردکنندگانی که به هر دلیل نمی خواستند از ال سی استفاده کنند با گشایش به "برات وصولی" یا "واردات در مقابل صادرات" از ارز بازار آزاد استفاده می کردند و به راحتی کالاهای خود را از گمرک ترخیص می کردند.

۴- سفته بازی و تقاضای بازار آزاد: بعد از انتخابات سال جاری و با روی کار آمدن دولت روحانی، خوشبینی نسبت به آینده اقتصاد افزایش یافت و قیمت ارز با شیب بسیار ملایمی کاهش یافت. همچنین با افزایش بازده بورس و جذاب شدن سرمایه گذاری در آن، حجم قابل توجهی از تقاضای سفته بازی بازار ارز کاسته شد. کسانی که دلار را برای حفظ ارزش نگهداری می کردند، به مرور دلار را به ریال تبدیل کرده و به سمت سپرده گذاری در بانک ها و بورس حرکت کردند. (این عامل به خصوص پس از دستورالعمل تسعیر نرخ ارز با نرخ ارز مبادلاتی بسیاری از سرمایه گذاران را مجاب کرد که شرکت هایی در بورس وجود دارند که افزایش نرخ ارز، سود و ارزش آنها را بالا می برد پس با سرمایه گذاری در این شرکت ها می توان همگام با نرخ ارز حرکت کرد و از سود شرکت هم منتفع شد)

۵- ارز مبادلاتی و نرخ ارز: تعیین نرخ ارز مبادلاتی کاملن دد اختیار بانک مرکزی است و با هر نرخ که تمایل داشته باشد (البته با در نظر گرفتن شرایط بازار) منابع ارزی خود را در اختیار وارد کننده ها قرار می دهد. به طور مثال دلار الان حدود ۲۵۰۰ تومان و یورو حدود ۳۳۵۰ تومان است. (البته با هماهنگی که با وزارت بازرگانی دارد و اولویت بندی هایی که کاملن مقطعی بوده و بستگی به تخمین بانک مرکزی و وزارت بازرگانی از موجودی کالاها در بازار دارد). عمده مشکل استفاده از ارز مبادلاتی، انتقال ارز به علت تحریم های بانکی است که نرخ بین ۶ تا ۱۰ درصد بسته به مبدا کالای وارداتی به وارد کننده تحمیل می کند. یعنی نرخ نهایی هر دلار برای واردات بین ۲۶۵۰ تا ۲۷۵۰ می شود. (به طور مثال بانک ها یورو یا یوان را به مشتری در کونلون بانک چین تحویل میدهند و خود مشتری باید از طریق صرافی ها یا دلان ارزی این ارز را به کشور مبدا کالا منتقل کند) البته بعد از واردات سازمان های کنترلی نظیر تعزیرات حکومتی و شورای رقابت بر قیمت گذاری نهایی یا تولید نهایی نظارت می کنند (مثل کارخانجات لبنی اجازه ندارند همه شیر خشک وارداتی صرف تولید بستنی کرده. به عراق یا ارمنستان صادر کنند. باید حجم مشخصی شیر و ماست تولید کنند (محدودیت های تحمیلی به فرایند تولید) یا لاستیک سازی ها در قبال واردات کائوچو باید لاستیک را با قیمت تعیین شده به بازار عرضه کنند (محدودیت های قیمت گذاری))

۶- بازار آزاد و نرخ ارز: می توان گفت شش عامل اصلی تعیین کننده برای نرخ بازار آزاد وجود دارد؛ ۱- عرضه ارز توسط صادرکننده ها ۲- عرضه ارز توسط بانک مرکزی ۳- تقاضای ارز برای واردات ۴- تقاضای سفته بازی ۵- نرخ ارز مبادلاتی ۶- هزینه تبدیل و انتقال ارز مبادلاتی.

۷- علت کاهش نرخ بازار آزاد در ماه های اخیر (به خصوص ماه اخیر): تغییر قابل ملاحظه ای در سمت عرضه ارز از جانب صادرکننده ها و بانک مرکزی پیش نیامده است به علاوه نرخ ارز مبادلاتی و هزینه تبدیل و انتقال ارز هم تغییر محسوسی نداشته است پس هر عاملی که تقاضا را کم کرده باشد منجر به کاهش نرخ ارز می شود؛ ۱- کاهش تقاضای سفته بازی به علت خوشبینی بازار، رشد شاخص و جذاب شدن سرمایه گذاری در بورس، افزایش نرخ سود سپرده های بانکی و در مقابل کاهش جذابیت سرمایه گذاری در بازار ارز ۲- حتا بعد از شهریور ۸۹ و بسته شدن ال سی ها و کاهش ثبت سفارش ها، علیرغم وجود شکاف قیمتی بین ارز آزاد و دولتی (هم ارز مرجع و هم مبادله ای) بسیاری از واردکنندگان سراغ ارز آزاد می رفتند چون کاهش مواد اولیه و وجود تقاضا در بازار، واردات با نرخ آزاد را کماکان توجیه پذیر می کرد. اما از ابتدای سال ۹۲ دو عامل باعث شد تقاضای وارداتی ارز آزاد در بازار کاهش پیدا کند؛ اول کاهش قدرت خرید مردم و دوم عدم اجازه ترخیص کالاهایی که ارز آن از طریق سیستم بانکی تامین و منتقل نشده باشد. پس به تدریج از اردیبهشت ماه ۹۲ با شدت گرفتن

کنترل ارز از طریق گمرک، تقاضای وارداتی برای ارز آزاد به شدت کاهش پیدا کرد. در حال حاضر بخش عمده تقاضای وارداتی بازار آزاد برای قاچاق کالا استفاده می شود و هر چه کنترل های مرزی بیشتر شود این تقاضا باز هم کاهش می یابد ۳- نه تنها در ماه های اخیر از تقاضای وارداتی و سفته بازی بازار آزاد کاسته شده بلکه حجم کمی از سرمایه گذاری های مردم در بازار ارز (که تخمین زده می شود بین ۱۲ تا ۱۸ میلیارد دلار است) هم به بازار تزریق شده که خود باعث افزایش عرضه شده. در صورت ثابت شدن نرخ ارز (مهم نیست ۳۰۰۰ یا ۳۳۰۰ یا حتی ۳۸۰۰ باشد) برای مثلاً ۳ ماه، بازده نگهداری ارز به شدت پایین خواهد آمد، ذخیره کنندگان دلار، کم کم تصمیم به تبدیل دلار و به ریال و سرمایه گذاری در سایر بازارها می گیرند پس یک منبع به منابع عرضه اضافه خواهد شد که می تواند باز هم در کاهش نرخ موثر باشد. در نتیجه ی این سه عامل، نرخ بازار آزاد ارز طی ماه های گذشته کاهش پیدا کرده است

۸- منتفعین نرخ بالای ارز آزاد: ما به التفاوت نرخ مبادلاتی و آزاد رانتهی است که دو گروه ارزش منتفع می شوند؛ ۱- واردکننده هایی که توانایی دارند بعد از واردات، کالاهای خود را از ردیابی سازمان های کنترلی خارج کرده و آنها را با نرخ آزاد قیمت گذاری کنند. ۲- دولت که برای جبران کسری بودجه اش ارز را به نرخ آزاد به بازار تزریق می کند.

۹- تولیدکننده و نرخ آزاد ارز: این استدلال که کاهش نرخ به تولید لطمه می زند و یا واردات رو افزایش می دهد (به طور مثال نوشته آقای لیلاز در دفاع از سیاست ارزی دولت) کاملن نادرست و یک فرافکنی است. چون به هر حال عمده ی وارد کننده ها از ارز مبادلاتی استفاده می کنند و کاهش نرخ بازار آزاد تاثیری بر هزینه تمام شده کالای وارداتی نشده و این عامل منجر به افزایش واردات نمی شود. افزایش نرخ هم کمکی به تولیدکننده نمی کند چون سازمان های نظارتی و وزارت بازرگانی اجازه صادرات و یا قیمت گذاری بر مبنای بازار را به تولیدکننده نمی دهند.

dataacademy.ir

۱۰- با از سر گیری مذاکرات و توافق هسته ای آیا از تحریم ها کاسته خواهد شد؟ کدام بخش از تحریم ها، زودتر تحت تاثیر قرار می گیرد؛ افزایش فروش نفت یا کاهش تحریم های بانکی؟ دوره زمانی اثرگذاری آن بر بازار ارز چه مدت است؟ برنامه دولت جدید برای فاز دوم هدفمندی یارانه ها چیست؟ ... جواب هر یک از این سوالات چه تاثیری روی نرخ ارز (چه مبادله ای و چه آزاد) خواهد گذاشت؟ به نظر من هر یک از این اتفاقات به قدری ساختار و تعادل های بازار ارز (و سایر بازارها) را تحت تاثیر قرار خواهد داد که قابل سناریوسازی و پیش بینی نیست و از آنجا که بانک مرکزی و دولت بزرگترین بازیگران بازار ارز در ایران هستند، بستگی به تصمیم و واکنش این بازیگران در آن مقطع از زمان هست که حداقل در شرایط کنونی، برنامه ای برای آن زمان وجود ندارد. {۲۳}

تاثیر روابط بین الملل در بانکداری بین المللی

روابط بین الملل توسط عناصر و عوامل بین المللی به وجود می آیند. اهم بازیگران صحنه بین الملل که در این جریان نقش دارند از این قرارند:

۱. امپراطوران، پادشاهان، رهبران، رؤسای جمهور، نخست وزیران و سایر مقامات عالی هر کشور، برابر قانون اساسی، با قبول ملت آن سرزمین به عنوان رئیس کشور صاحب اختیار و قدرت مافوق سیاسی و نظامی هستند؛
۲. دولت ها و هیئت حاکم که بعد از رئیس کشور، مقامات و مناصب بعدی را دارا هستند؛

سومین کنفرانس بین المللی مدیریت، حسابداری و اقتصاد دانش بنیان

با تأکید بر اقتصاد مقاومتی

شهریور ماه ۱۳۹۶

با مجوز به شماره ۷۳۳۸۰۷۳۸/۲۸۰۱۶ از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

3rd International Conference on Management, Accounting and Knowledge-based Economy with Emphasis on the Resistance Economy

۳. سازمان‌های عالی وزارتخانه‌ها، مسئولین و مقامات اقتصادی، بازرگانی، سیاسی و دیپلماسی صاحب اختیار و گروه‌های ذی‌نفع دول و ملل که عامل اجرایی اراده ملی هر کشور هستند؛

۴. رهبران ادیان و مذاهب؛

۵. سازمان ملل متحد و ارکان اصلی و سازمان‌های وابسته آن؛

۶. شرکت‌های چندملیتی و واحدهای عظیم بازرگانی جهانی و حمل و نقل بین‌المللی {۲۴}

هوش تجاری

سیستم هوش تجاری سیستمی است که داده‌های سازمان را به اطلاعات تبدیل کرده و آن اطلاعات را به زبان ساده در

در اختیار تصمیم‌گیرندگان آن قرار می‌دهد. سخن آلبرت انیشتن در این مورد بی‌ارتباط نیست که می‌گوید: اگر نتوانید نکته‌های خود را به زبان ساده بیان کنید، مخاطبین شما بدرستی آنها را درک نخواهند کرد

If you cannot explain it simply, you do not understand it well enough

ویژگی‌های سیستم هوش تجاری: (۱) تحلیل وضعیت کنونی سازمانها (۲) پیش‌بینی آینده سازمان. (آکادمی اندیش سیستم)

ما با استفاده از هوش تجاری MEASUSRE (دغدغه‌ها) را شناسایی می‌کنیم و dimension (ابعاد یا مولفه‌های تاثیر گذار) را شناسایی می‌کنیم. {۲۵}

برای مثال در اینجا متذکر می‌شویم که ریسک سیاست ارزی یک دغدغه برای بانکها به حساب می‌رود و باید به مولفه‌های آن توجه داشته باشیم ما باید قبل از هرچیز ریسک ارزی را بشناسیم و عوامل تاثیر گذار آن را بررسی کنیم

نتیجه گیری :

ما با توجه به چالش‌های ذکر شده در نظام بانکی طبق مقررات بانکداری بین الملل با استفاده از سیستم هوش تجاری چگونه میتوانیم ریسک در بانکداری و سیاست ارزی را کاهش دهیم؟

ما بایستی از افراد متخصص در نظام بانکی استفاده کنیم که با ارائه راهکارهای مبتنی بر سیستم هوش تجاری و ارائه اطلاعات به موقع و به روز آنها را در اختیار مدیران ارشد قرار دهند.

ضمناً بانک مرکزی با نظارت صحیح به بانکها نسبت به نرخ ارز و نرخ تسهیلات و سیاستهای ارزی اهتمام ورزد.

پیشنهادات آتی:

(۱) بررسی وضعیت درآمدهای ارزی

(۲) وضعیت ذخیره سازی ارزی با توجه به پیش بینی شرایط آینده،

- ۳) بررسی میزان شفافیت در اجرای سیاست های ارزی، پابندی به سیاست های اتخاذ شده و اثر بخشی سیاست ها،
- ۴) حفظ ذخایر راهبردی ارزی به مقداری که اطمینان از تأمین نیازهای اساسی کشور در مدت معین حاصل شود.
- ۵) یکسان سازی نرخ ارز فرایند پیچیده ای است که اجرای موفق آن مستلزم ایجاد بسترهای مناسب قانونی و اقتصادی و تعدیل رفتار شرکت کنندگان بازار است.
- ۶) تداوم نظام تک نرخ ارز نیازمند تداوم هماهنگی سیاست های پولی، ارزی، مالی، و بازرگانی است.
- ۷) بانک ها باید مدیریت ریسک ارزی خود را تقویت کنند و بانک مرکزی باید بر وضعیت باز ارزی بانک ها نظارت مستمر داشته باشد.
- ۸) یکسان سازی نرخ ارز باید با فعال سازی نظام شناور مدیریت شده ارز و تعمیق بازاریابی بانکی ارز همراه شود.
- ۹) زمان یکسان سازی نرخ ارز نباید به طور دقیق از پیش اعلام عمومی شود.
- ۱۰) حمایت از تولید کننده و صادر کننده
- ۱۱) جذب سرمایه گذاران خارجی و حمایت از سرمایه گذاران داخلی
- ۱۲) آموزش مدیران با الزامات و مفاهیم سیستم های هوش تجاری
- ۱۳) استفاده از سیستم های هوش تجاری و سیستم های نوین

منابع

- ۱) ارشدی، علی، ۱۳۹۳، پایگاه خبری عصر بانک
- ۲) پایگاه خبری ایلنا، ۱۳۹۰
- ۳) تجلی، سید آیت، پایگاه خبری برهان
- ۴) اسماعیل زاده، برهان، WWW.Reza.blogfa.com
- ۵) ربیعی، مهناز، ۱۳۸۸، اثر نوآوری و سرمایه انسانی بر رشد اقتصادی در ایران، مجله دانش و توسعه، سال شانزدهم، شماره ۲۶
- ۶) حیدری، الهام، ۱۳۹۴، بهره وری هوشمندانه از شرایط پسا تحریم، پایگاه خبری اقتصاد
- ۷) محمدی، تیمور، غلامی، امیر، ۱۳۸۷، بررسی تاثیر سیاست یکسان سازی نرخ ارز بر متغیرهای اساسی اقتصاد کلان، پژوهشنامه اقتصادی، تابستان ۱۳۸۷، شماره ۲۹
- ۸) مجرد، محمد جعفر، ۱۳۸۱، یکسان سازی نرخ ارز، مجموعه دوازدهمین کنفرانس های سیستم های پولی و ارزی
- ۹) مجرد، ۱۳۹۴، یکسان سازی نرخ ارز، بیست و پنجمین کنفرانس سیاستهای پولی و ارزی
- ۱۰) گیلکسون، اسمیت، ۱۹۹۲، بررسی نوسانات ارزی
- ۱۱) حسینی، سید حسین، باقرآبادی، احسان، ۱۳۹۱، بررسی نوسانات ارزی اخیر بر بازده شاخص صنعت بانکها و موسسات اعتباری، کنفرانس ملی حسابداری

۱۲) شقاقی، وحید، چهره گشا، مینا، ناظری، نرگس، ۱۳۸۱، بررسی اثرات نامتقارن نوسانات نرخ ارز بر صنعت ایران،

۱۳) کازرونی، سید علیرضا، حبیب اله زاده، علی، شبیه سازی اثرات نوسانات ارزی بر متغیرهای کلان اقتصادی، پورتال جامع
علو انسانی

۱۴) شقاقی، وحید، چهره گشا، مینا، ناظری، نرگس، ۱۳۸۱، بررسی اثرات نامتقارن نوسانات نرخ ارز بر صنعت ایران

۱۵) دولتشاهی، محتشم، ۱۳۸۱، اقتصاد بین الملل، انتشارات تهران پشتون، ۱۳۸۱

۱۶) استالین، ۱۹۷۶، الحسینی، رنجبر، ۱۳۸۸، تراز پرداختها، صفحه ۲۸، مجله اندیشه اقتصاد

۱۷) بوستانی، رضا، جبل عاملی، پویا، ۱۳۹۴، رژیم پولی مناسب یا شرایط ارزی کشور، بیست و پنجمین همایش سالانه سیاست
های پولی و ارزی

۱۸) حسینی پور، سید محمد رضا، ۱۳۸۱، بررسی تاثیر سیاستهای ارزی و تجاری بر تولید و صادرات پسته ایران

۱۹) نگاهبانی، محمد، ۱۳۸۱، بررسی اثرات همزمان سیاست کاهش ارزش پول بر تراز بازرگانی ایران با کشور های عمده تجاری

۲۰) عادل، ۱۳۷۶، سیاست های پولی و ارزی در روند بین المللی خدمات مالی دوازدهمین کنفرانس سیاستهای پولی و ارزی

۲۱) سایت مرکزی پژوهشهای شورای اسلامی

۲۲) زمانی فراهانی، مجتبی، ۱۳۸۵، پول و بانکداری، انتشارات ترمه، صفحه ۹۲-۹۹

۲۳) نخعی، ابودر، ۱۳۹۲، پایگاه اقتصاد

۲۴) کرباسیان، قاسم، ۱۳۹۲، روابط بین الملل، پژوهشکده باقر العلوم

۲۵) وب سایت آکادمی اندیدش سیستم